

Sygn. akt III AUa 1425/13

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 kwietnia 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Dorota Goss-Kokot
Sędziowie:	SSA Katarzyna Wołoszczak SSA Wiesława Stachowiak (spr.)
Protokolant:	inspektor ds. biurowości Krystyna Kałużna

po rozpoznaniu w dniu 3 kwietnia 2014 r. w Poznaniu

sprawy z wniosku **H. B.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.**

o emeryturę

na skutek apelacji wnioskodawcy H. B.

od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu

z dnia 22 maja 2013 r. sygn. akt VII U 1804/12

1. zmienia zaskarżony wyrok oraz poprzedzającą go decyzję i przyznaje H. B. prawo do emerytury od dnia

2 października 2012r. ;

2. zasądza od pozwanego na rzecz H. B. kwotę 150 zł tytułem kosztów procesu w instancji odwoławczej.

SSA Wiesława Stachowiak (spr.)	SSA Dorota Goss-Kokot	SSA Katarzyna Wołoszczak
--------------------------------	-----------------------	--------------------------

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. decyzją z 21 listopada 2012 roku, znak: (...), na podstawie ustawy z 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub

w szczególnym charakterze odmówił H. B. prawa do emerytury, z uwagi na brak okresów pracy w warunkach szczególnych.

Organ rentowy nie uwzględnił jako wykonywania prac w szczególnych warunkach okresu od 2 maja 1974 roku do 30 lipca 1992 roku, w którym ubezpieczony był zatrudniony w Państwowym Gospodarstwie Rolnym K. na stanowisku kierownika gorzelnii.

H. B. złożył odwołanie od decyzji, zarzucając naruszenie przepisu art. 184 ustawy z 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Odwołujący wniósł o zmianę zaskarżonej decyzji i przyznanie mu prawa do emerytury.

W uzasadnieniu odwołujący podał, iż w spornym okresie pracował w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku kierownika gorzelnii, w ramach swych obowiązków nadzorując bezpośrednio pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach. Prace biurowe, które wykonywał, miały charakter marginalny.

Sąd Okręgowy Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Poznaniu wyrokiem z 22 maja 2013 roku, w sprawie VII U. 1804/12 oddalił odwołanie.

Sąd I instancji ustalił następujący stan faktyczny:

Odwołujący posiada na dzień 1 stycznia 1999 roku 27 lat 5 miesięcy i 9 dni okresów składkowych i nieskładkowych, w tym odwołujący pracował w szczególnych warunkach w latach 1974 - 1992 w okresach od 1 września danego roku do 30 kwietnia roku następnego, tj. po 8 miesięcy w latach 1975-1991 oraz po 4 miesiące w 1974 i 1992.

W okresie od 2 maja 1974 roku do 31 stycznia 1994 roku H. B. był zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku kierownika gorzelnii w PGR K. Gospodarstwo Rolne (...).

Ze świadectwa wykonywania prac w szczególnych warunkach wystawionego przez Agencję Nieruchomości Rolnych OT w S. Jednostka Gospodarcza Zasobu w N. -(...) Składnica Akt w Ł. wynika, iż w okresie od 2 maja 1974 roku do 30 lipca 1992 roku odwołujący stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał pracę polegającą na kontroli międzyoperacyjnej, kontroli jakości produkcji i usług oraz na dozorze inżyniersko-technicznym na oddziałach i wydziałach, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie, wymienioną w wykazie A, dziale XIV pod poz. 24.

Do powierzonych odwołującemu obowiązków należało m.in. kierowanie procesem technologicznym produkcji spirytusu, opracowywanie planów produkcyjnych i ścisła ich realizacja po zatwierdzeniu przez dyrektora przedsiębiorstwa, przyjmowanie towarów, organizowanie i nadzór nad pracą podległych pracowników, prowadzenie obowiązującej dokumentacji i sprawozdawczości.

Jako kierownik gorzelnii, odwołujący bezpośrednio i na bieżąco nadzorował cały proces produkcji spirytusu. Odwołujący nadzorował pracę zatrudnionych na stałe w gorzelnii palacza, zacierowego, płuczkowego i aparatuwej (razem 4 pracowników) oraz pracowników dorywczych. W tym zakresie odwołujący nadzorował w szczególności palenie w piecu, dezynfekowanie urządzeń, załadowanie surowca do produkcji, cukrowanie. Odwołujący wykonywał również obowiązki drożdżowego i fermentowego. Wykonując swe obowiązki odwołujący przebywał w hali produkcyjnej, tam miał też swoje biuro.

Ponadto odwołujący wykonywał czynności administracyjno-biurowe, a mianowicie spisywał ilość przepracowanych przez pracowników godzin, sporządzał zestawienia przyjętego surowca, wytworzonego alkoholu i produktów ubocznych. Czynności te miały jednak charakter marginalny w stosunku do innych wykonywanych zadań i zajmowały niewiele czasu.

Gorzelnia, której kierownikiem był H. B., produkowała spirytus z ziemniaków, zboża, kukurydzy, jabłek i innych surowców. Produkcja w gorzelnii odbywała się w okresie od początku września danego roku do końca kwietnia roku następnego, tj. przez 8 miesięcy w roku, w ramach tzw. kampanii ziemniaczanych. Od maja do końca sierpnia w gorzelnii trwał przestój, podczas którego przeprowadzane były remonty, a pracownicy (w tym odwołujący) wykorzystywali urlopy.

H. B. posiada łącznie 12 lat pracy w szczególnych warunkach.

Odwołujący jest członkiem Otwartego Funduszu Emerytalnego, ale złożył wniosek o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w OFE na dochody budżetu państwa.

Z dniem 31 października 2000 roku odwołujący rozwiązał stosunek pracy.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy za bezsporne przyjął to, że odwołujący ma ukończone (...) lat, nie pozostaje w stosunku pracy, jest członkiem OFE, lecz złożył wniosek o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w OFE na dochody budżetu państwa oraz posiada okresy składkowe i nieskładkowe w wysokości minimum 25 lat. Kwestię sporną stanowiło natomiast posiadanie przez odwołującego 15-letniego okresu pracy w szczególnych warunkach

Sąd jako przepisy właściwe dla rozstrzygnięcia powołał art. 184 ust. 1, ust. 2 oraz art. 27 ustawy z 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz §2 ust. 1 i ust. 2 oraz § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Sąd wskazał, że w wykazie A, stanowiącym załącznik do rozporządzenia, określone są prace w szczególnych warunkach, których wykonywanie uprawnia do niższego wieku emerytalnego. W dziale XIV wykazu, zatytułowanym „prace różne”, pod pozycją 24 jako praca w szczególnych warunkach wymieniona została „kontrola międzyoperacyjna, kontrola jakości produkcji i usług oraz dozór inżyniersko-techniczny na oddziałach i wydziałach, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie”. Z kolei stosownie do działu IV poz. 33 wykazu A, pracą w szczególnych warunkach jest również „produkcja estrów, alkoholi, aldehydów, ketonów, eterów, tlenków organicznych i chlorowcopochodnych organicznych, produkcja kwasów organicznych i bezwodników kwasów organicznych oraz produkcja soli kwasów organicznych, produkcja i przetwórstwo związków aromatycznych, produkcja płynów hamulcowych i chłodniczych”.

W ocenie Sądu I instancji, z analizy przeprowadzonego postępowania dowodowego wynika, że odwołujący był zatrudniony w spornym okresie czasu na stanowisku kierownika gorzelnii i w ramach powierzonych mu obowiązków sprawował bezpośredni nadzór nad pracownikami pracującymi przy produkcji alkoholu. Powyższe wynika nie tylko z akt pracowniczych odwołującego, lecz również ze zgodnych zeznań wszystkich świadków, którzy potwierdzili, że odwołujący nadzór taki sprawował. Odwołujący stale przebywał wraz z nadzorowanymi pracownikami w hali produkcyjnej i był poddany działaniom tych samych czynników, ze względu na które warunki ich pracy określono jako szczególne. Sąd Okręgowy zgodził się z organem rentowym co do tego, że odwołujący zajmował się również pracą administracyjno-biurową, lecz miała ona charakter jedynie poboczny i nie zajmowała odwołującemu wiele czasu.

Sąd Okręgowy uznał wobec powyższego, że H. B. jako kierownik gorzelnii stale i w pełnym wymiarze czasu wykonywał pracę w szczególnych warunkach, o której mowa w dziale XIV, poz. 24 wykazu A.

W dalszej kolejności Sąd dokonał oceny tego, w jakich okresach czasu odwołujący pracę tę wykonywał i czy wynoszą one łącznie co najmniej 15 lat.

Z poczynionych w sprawie ustaleń faktycznych wynika, iż proces produkcji spirytusu w spornym okresie odbywał się od początku września danego roku do końca kwietnia roku następnego, tj. łącznie przez 8 miesięcy w roku. W okresie od początku maja do końca sierpnia w zakładzie trwał przestój, w trakcie którego nie wykonywano pracy związanej

z produkcją alkoholu. W czasie przestoju odwołujący nie nadzorował więc pracy w szczególnych warunkach, a zatem sam takiej pracy również nie wykonywał.

Sąd Okręgowy uznał, iż o tym, że przestój w gorzelnii trwał 4 miesiące w roku, przekonują zwłaszcza zeznania świadka H. K.. Zeznaniom świadka odnośnie okresu trwania tzw. kampanii ziemniaczanej odwołujący nie zaprzeczył, wręcz przeciwnie sam wskazał, że produkcja w gorzelnii z zasady kończyła się „aż na polu pojawią się zielonki”. Sąd Okręgowy przyjął, iż odmienne zeznania świadków T. G., G. B. (1) i E. B., którzy podali, że produkcja w gorzelnii kończyła się później (maj - czerwiec), są niejednoznaczne albo niewiarygodne (zeznania E. B.).

Ostatecznie Sąd Okręgowy przyjął, że od 2 maja 1974 roku do 30 lipca 1992 roku odwołujący pracował stale i w pełnym wymiarze czasu pracy w szczególnych warunkach przez łączny okres 144 miesięcy, tj. przez 12 lat. Oznacza to, iż odwołujący - wbrew temu, co wynika ze świadectwa wykonywania pracy w szczególnych warunkach z 12 lipca 2011 roku- nie spełnił wymogu co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach, a zatem brak jest podstaw do przyznania mu wcześniejszej emerytury.

H. B. złożył apelację od całości wyroku, podnosząc zarzuty:

- naruszenia prawa materialnego tj. art. 184 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 1 ustawy z 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze poprzez nie przyznanie H. B. prawa do emerytury,

- błędu w ustaleniach faktycznych polegający na uznaniu, że w latach 1974-1992 odwołujący pracował jedynie przez 12 lat w szczególnych warunkach, zamiast przyjęcia, że taką pracę wykonywał przez cały ten okres, tzn. od 1974 roku do 1992 roku,

- naruszenia prawa procesowego - art. 233 § 1 k.p.c., poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów, a w konsekwencji poczynienie błędnych, dowolnych ustaleń faktycznych, co do okresów pracy odwołującego w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze,

- pozbawienia odwołującego możliwości obrony swoich praw przez podejmowanie z urzędu przez Sąd działań i dokonanie ustaleń, co do których ZUS nie zgłaszał żadnych twierdzeń i zarzutów.

Z uwagi na powyższe odwołujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w ten sposób, iż Sąd Apelacyjny uwzględni odwołanie H. B. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. z 21 listopada 2012 roku zmieniając tę decyzję i przyznając odwołującemu emeryturę oraz o zasądzenie na rzecz odwołującego od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. kosztów postępowania przed Sądami obu instancji, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, o następuje:

Apelacja zasługiwała na uwzględnienie. W wyniku kontroli instancyjnej Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok oraz poprzedzając go decyzję i przyznał H. B. prawo do emerytury.

Sąd II instancji w znacznej mierze podzielił stanowisko odwołującego zwarte w apelacji.

Sąd nie zgodził się jedynie z twierdzeniem apelującego odnośnie nieuzasadnionego działania Sądu w toku procesu z urzędu. Przesłuchiwani przez Sąd świadkowie, zeznawali na okoliczność zatrudnienia odwołującego w spornym okresie i zakresu jego obowiązków. Sformułowanie przez Sąd Okręgowy tezy dowodowej było zasadne i pozwoliło na ustalenie okoliczności istotnych w sprawie.

Nie ma również racji skarżący kwestionując sposób obliczania przez Sąd spornego stażu pracy, w szczególności poprzez określenie go w miesiącach, a następnie w latach. Podstawę w tym zakresie stanowi § 31 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 11 października 2011 roku w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno rentowe.

Swoje uprawnienie do emerytury H. B. wywiódł z przepisu art. 184 ust. 1 ustawy z 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, zgodnie z którym ubezpieczonym urodzonym po 31 grudnia 1948 roku przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy osiągnęli:

1. okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat - dla kobiet i 65 lat - dla mężczyzn oraz
2. okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27.

Przepis art. 184 w ust. 2 ustawy stanowi, iż emerytura, o której mowa w ust. 1, przysługuje pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenia wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa oraz rozwiązania stosunku pracy - w przypadku ubezpieczonego będącego pracownikiem.

Zgodnie z treścią przepisu art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z FUS ubezpieczonym urodzonym przed 1 stycznia 1949 roku będącym pracownikami zatrudnionymi w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze przysługuje emerytura w wieku niższym niż określony w art. 27 pkt 1 (dla mężczyzn 65 lat). Natomiast wiek emerytalny, rodzaje prac lub stanowiska oraz warunki na podstawie, których osobom wymienionym w art. 32 ust. 2 i 3 ustawy emerytalnej przysługuje prawo do emerytury ustala się na podstawie "przepisów dotychczasowych", tj. rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (w dalszej części uzasadnienia także „rozporządzenia”). Zatem wnioskodawca aby uzyskać prawo do emerytury przy ukończonym 60 roku życia musiał wykazać co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

Sąd Okręgowy co do zasady uznał, że zakwestionowany przez organ rentowy okres pracy odwołującego od 2 maja 1974 roku do 30 lipca 1992 roku, na stanowisku kierownika gorzelnii należało uznać za okres pracy w szczególnych warunkach, o jakiej mowa w załączniku do rozporządzenia (w dziale XIV, poz. 24 wykazu A). Sąd I instancji przyjął, że H. B. stale i w pełnym wymiarze czasu wykonywał pracę w szczególnych warunkach przez łączny okres 144 miesiące, tj. przez 12 lat. Sąd uznał, że z powyższego spornego okresu należało wyłączyć okresy od maja do sierpnia każdego roku, kiedy w gorzelnii następował przestój w produkcji, wykonywano niezbędne remonty i pracownicy, w tym odwołujący, korzystali z urlopów wypoczynkowych.

Ustalenia w powyższym zakresie, tj. co do faktycznej długości okresów, w których w gorzelnii nie produkowano spirytusu, zakwestionował odwołujący, zarzucając naruszenie przez Sąd Okręgowy art. 233 § k.p.c. Odwołujący przedstawił szczegółowo z jakich powodów ocena zeznań świadków dokonana przez Sąd Okręgowy jest błędna.

Sąd Apelacyjny podzielił stanowisko apelującego.

Z zeznań T. G., G. B. (1), E. B. oraz odwołującego wynika, że surowcem wykorzystywanym do produkcji spirytusu były również zboże, jabłka, śliwki, czekoladki. Gorzelnia wytwarzała spirytus z ziemniaków od września do wyczerpania zapasów, zazwyczaj z końcem grudnia. Następnie produkowano z innych wymienionych powyżej surowców.

Odnośnie okresów przestojów w produkcji, świadkowie T. G. i E. B. wskazali, że trwały od czerwca do sierpnia, natomiast G. B. (1) podała, że produkowano jeszcze w czerwcu.

Sąd I instancji bezzasadnie przeciwstawił powyższym zeznaniom jako wiarygodną relację jednego świadka – H. K., który podał, że produkcja w gorzelnii trwała do końca kwietnia. Świadek ten pominął w zeznaniach okoliczność, że spirytus był wytwarzany także z innych surowców.

Wobec powyższego, Sąd Apelacyjny uznał, że ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego należało częściowo zmienić i przyjąć, że produkcja w gorzelnii odbywała się od września do czerwca każdego roku w spornym okresie, co daje łącznie 163 miesiące pracy odwołującego w szczególnych warunkach (maj oraz od września do grudnia 1974 roku, od stycznia do maja oraz od września do grudnia w latach 1975 – 1991 oraz od stycznia do maja 1992 roku).

W dalszej kolejności wskazać należało, że rację ma również apelujący podnosząc, iż Sąd Okręgowy dokonując ustalenia okresu, w którym wykonywana była przez niego praca w szczególnych warunkach niesłusznie nie uwzględnił okresów urlopów wypoczynkowych.

Odwołujący oraz zeznająca w charakterze świadka G. B. (2) wskazywali, że pracownicy gorzelnii w okresie wstrzymania produkcji i wykonywania remontów, korzystali z urlopów wypoczynkowych.

Okres korzystania przez pracownika z urlopu wypoczynkowego traktowany jest na gruncie przepisów prawa pracy jako okres świadczenia pracy.

Sąd Najwyższy w wyroku z 5 listopada 2012 roku, w sprawie II UK. 82/12 wskazał, że do okresu pracy w szczególnych warunkach uprawniającego do emerytury na podstawie art. 184 ustawy z 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych zalicza się okres urlopu wypoczynkowego i urlopu macierzyńskiego.

Przepisy ubezpieczenia społecznego dotyczące emerytury za pracę w szczególnych warunkach nie dokonują w zakresie stosunku pracy żadnej modyfikacji. Stanowią regulację równoległą i nie ma przepisu szczególnego, według którego emerytura przyznawana za pracę w szczególnych warunkach miałaby pomijać w kwalifikowanym stażu emerytalnym okresy urlopu wypoczynkowego. Wszak urlop wypoczynkowy immanentnie związany jest ze stosunkiem pracy, stąd wyłączenie go z okresu pracy w szczególnych warunkach musiałoby być wyraźne uregulowane i uzasadnione, skoro to właśnie w czasie urlopu wypoczynkowego pracownik ma poprawiać zdolność do pracy (tym bardziej w warunkach szczególnych).

Wobec powyższego, Sąd Apelacyjny przyjął, że do stażu pracy odwołującego w szczególnych warunkach należało zaliczyć co 17 miesięcy z tytułu urlopu wypoczynkowego (urlop w pełnym wymiarze za lata 1975-1991).

Łącznie odwołujący legitymuje się 15 letnim (180 miesięcy) okresem prac w warunkach szczególnych i wobec spełnienia również pozostałych przesłanek przewidzianych powołanymi powyżej przepisami, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok i poprzedzając go decyzję i przyznał odwołującemu prawo do emerytury od 2 października 2012 roku, tj. od momentu osiągnięcia przez H. B. (...) lat.

Orzeczenie o kosztach zawarte w pkt 2 wyroku wydane zostało na podstawie art. 98 § 1 i § 3 k.p.c. w zw. z art. 35 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz w oparciu o u §12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu.

SSA Wiesława Stachowiak (spr.)	SSA Dorota Goss-Kokot	SSA Katarzyna Wołoszczak
--------------------------------	-----------------------	--------------------------